

Szent lélek

Akik érezték, hogy létezik fölöttük egy Istenség, mindig is vágytak arra, hogy valamiképpen egyesüljenek ezzel az Istenséggel. Számos vallásban, mindenekelőtt a távol-keletiekben, a hívő arra törekszik, hogy feloldódjék az Istenségben, annak részévé váljék, és akinek ez sikerül, az elérte a legfőbb boldogságot. Aki viszont arra vágyik, hogy magába fogadja az Istenséget vagy annak egy részét, hogy betöltse őt az Istenség, a bensejében birtokoljon valamit belőle, az – ha részesül ebben – eljut majd oda, hogy kiválasztottként értelmezi magát, olyan ember lévén, akit felkeresett az Istenség.

Nem egészen ugyanez a helyzet, amikor az Ószövetségben például ez áll: „Az Úr isteni lélekkel töltötte el őt” (2Móz 35,31), vagy: „Az Úr lelke szállt rá” (Bírák 11,29). Ehhez az a szép és jó elképzelés szolgál alapul, hogy Isten alkalomadtán „lelkét” adja az embernek – ami bizonyára azt jelenti: lelkének egy szikráját, egy isteni gondolatot. A kapott adomány – amit aztán a megajándékozott ember „isteni léleknek” vagy „az Úr lelkének” nevez – az Istenségtől származik ugyan, de aligha maga az Istenség.

Ismét mást jelent Jézus számára a „szent lélek”. Úgy tűnik, nem magát Isten „Lelkét” érti rajta. Erre egy feltűnő apróság utal Lk 11,13 szövegében: „...mennyeivel inkább ad majd szent lelket azoknak, akik kérik őt”. Így hagyományozták ránk ezt a szöveget, nem pedig úgy, hogy „...megadja a szent lelket azoknak, akik...” A fordítások szinte kivétel nélkül mind betoldják a határozott névelőt – és ezzel máris érzékenyen megváltoztatják a szöveg értelmét: aki olvasza, rögtön Isten Lelkét, Szentlelkét érti rajta, azt a Lelket, akit kiválasztottjainak ad Isten, és aki alighanem a bölcsesség Lelke is. Nem; Isten „szent lelket fog adni”, és ez sokkal szerényebben és egyszerűbben hangzott, és nem volt meg még az a misztikus-ünnepélyes csengése, mint a (helytelen) fordításnak: „megadja nekik a Szentlelkét”.

A „pneuma” szó

A *pneuma*, „lélek” szónak (magyarra voltaképpen „szellem”-mel

kellene fordítani!) eredetileg semmi köze sincs ahhoz, amit legtágabb értelemben a szellemi adományokban lehetne összefoglalni, tehát semmi köze sincs az éles elméhez, a szellemi frissességhez, a tehetséghez, sem a belátáshoz vagy éppen a bölcsességhez, sem a szellemes talpraesettséghez. A *pneuma* alapjelentése: „lélegzet, lehelet”, de aztán ennek változatai is, ahogyan azokat a különböző testi és lelki érzékelések létrehozzák, például a harag, az öröm vagy a megszállottság *lihegése*, *fújtatása*, a gond *sóhajtása* vagy a fájdalom *nyögése*. Lássunk néhány példát.

„Ekkor visszatért a *pneumája*” (Lk 8,55): a halottnak hitt lány ismét lélegezni kezdett (vö. „visszatért beleje a lélek”). – „Ekkor Jézus felsóhajtott *pneumájában*, és azt mondta...” (Mk 8,12); bizonyára nem gondolataiban, nem-hallhatóan sóhajt fel, hanem szándékosan és feltűnően veszi, és fújja ki a levegőt, nemtetszésének adva kifejezést. Tárnyilag helyesen írják a fordítások: „Mélyen felsóhajtott.” – A harag is a külső és belső lélegzet felindultságát okozza: „Miközben Pál Athénban várt rájuk, *pneumája* felháborodott benne, amikor látta, hogy a város tele van bálványképekkel” (ApCsel 17,16). A heves *pneuma* itt nem csupán az érzelm jelének, hanem székhelyének is tűnik. – Egy igen ismert hely kézenfekvővé teszi, hogy a *pneuma* még a becsvágy és a hatalomvágy heves fújtatását is jelenthette, s egyúttal magukat ezeket a tulajdonságokat is. Ezért azt gondolom, hogy a „nyolc boldogság” elsejében (Mt 5,3) a „lélekben szegények” („*pneumában* szegények”) éppen azok, akik „szegények” a hatalomvágyban: „Boldogok, akikben nincs meg a hatalom szelleme: ők a Mennyei Országának királyai”, vagyis: Isten olyannyira más világában éppen azok képesek és alkalmasok arra, hogy királyok legyenek, akik híjával vannak az uralkodás fennhéjázó tulajdonságainak.

Gyógyító emberekként Jézus és tanítványai ismételtelen kapcsolatba kerültek azokkal a tisztátalan *pneumákkal*, amelyek gonosz lényekként a beteg testben lakoznak. Egy példa sok más helyett: Egy apa így írja le fia epileptikus rohamait: „Megragadja egy

pneuma, hirtelen felkiált, és ide-oda rángatja, úgyhogy habzik a szája...” (Lk 9,39). A démoni megszállottság nyomása feltorlódik a szegény gyerekekben. – A betegséget meggyógyítani azt jelentette Jézus és tanítványai számára: „megfenyegetni” és kiűzni a páciensben őrző szörnyet, nevezetesen a tisztátalan szellemet.

De mi az a „szent” pneuma?

Ezek szerint az akkori és ottani szóhasználatban, és különösen Jézus és tanítványai körében a *pneuma* (pontosabban: a megfelelő héber *ruah*, ill. arám *roh* szó) igen gyakran, sőt túlnyomóan rossz, bosszantó vagy fájdalmas áthatottságot jelentett, és gyakran a betegségekkel és az agresszióval (harag, gyűlölet, felháborodás) vagy a bénító félelemmel összefüggésben használták. Mi történt hát akkor, amikor a Lk 11,5-13 által idézett jelenetben a Mester beszédének végén a tanítványok a *pneuma* mellett még a *hagion* (szent) magasztos szavát is meghallották (persze arámul)? Aligha félrevezető feltételeznünk, hogy az első pillanatban legtöbbjük kemény paradoxonnak érezte ezt az összekapcsolást. Alighanem „szent őrzőként” értették a kifejezést, csaknem orvosilag, azután „szent áthatottságként”, és végül, immár teljesen elszakadva az orvosi jellegű elképzeléstől, „szent lelkesedésként”. Ezzel bizonyára közel járunk ahhoz, amire Jézus gondolt. Ha a szóban forgó lukácsi helyen (11,13) kísérletképpen „szent lelkesedéssel” helyettesítjük a „szent lelket”, akkor az eredmény így fest: „Mennyeivel inkább ad majd a mennyei Atya szent lelkesedést azoknak, akik kérik őt!” Változott valami? A poén elvesztette misztikus határozatlanságát, közelebb került hozzánk, elképzelhetővé vált.

A „szent lélek” mint Isten adománya

Mit jelent hát a „szent lélek” annak a beszédnek a végén (Lk 11,5-13), amellyel a Mester érthetővé akarta tenni az ő annyira újszerű imádságának értelmét a tanítványok számára? Jézus a maga nyomatékos módján kijelenti: Amikor a mennyei Atya meghallgatja ezt az imádságot, akkor per-

sze valami mást ad a helyett, amit kértünk tőle – valami nem kevésbé használható. Ha valaki szent lelket, szent lelkesedést kapott, ezzel nem csupán az öröm érzése tölti el, hanem megnevezhető, reális haszna is lesz belőle. Nem fogja többé fáradságnak érezni, hogy állandóan össze kell kapnia magát annak érdekében, hogy mindig szeretettel viszonyuljon embertársaihoz. A szent lelkesedés birtokában ugyanis a felebaráti szeretet már nem nehezen teljesíthető kötelesség, nem teher, hanem egyszerűen az embertársakkal való bánásmód örömteli módja. Nyilván nehezünkre esik megbocsátani egy rosszindulatú sértést, de szent lelkesedéssel sokkal könnyebb megtennünk. Persze lehetetlenre a „szent lélek” sem képesít.

Ha a mennyei Atya megkönnyíti is felelősségünket azzal, hogy „szent lelket” ajándékoz nekünk, teljesen nem veszi le rólunk. És a könnyítést nem jutalomként nyújtja, hanem saját igazságosságából fakadóan. A következőkre gondolok. Az Isten országának beköszöntéig tartó időben sokkal nehezebb és fáradságosabb dolog mindig a felebaráti szeretet szerint élni, mint azután lesz, hogy elérkezett. Amíg ez megtörténik, addig az embereknek nem csupán meg kell bocsátaniuk egymásnak sok mindent, hanem ellene kell állniuk annak az állandó kísértésnek is, hogy a rosszért rosszal fizessenek. Isten országában, az általános jóindulat állapotában, sok ilyesmi egyszerűen megszűnik. Ha azon-

ban az „átmeneti időben” – amelyről feltételezzük, hogy még sokáig tart – kemény dolog az emberek számára, hogy egész cselekvésmódjukkal megvallják a Jó Hírt, őrizkedjenek a rossztól, és ne is bosszulják meg a rosszat, akkor igencsak igazságos, hogy a lelkesedés és a bizakodás adományával a mennyei Atya könnyítsen a jóindulatúak fáradságán és nehézségein...

Mi nem a „szent lélek”? Akinek Isten „szent lelket” ad, annak még nem adja az Ő Lelkét: nem adja neki a maga isteni bölcsességét. Ösztönzést ad neki, nevezetesen szent lelkesedést a jó iránt, semmi többet.

Emlékezzünk csak Jézus ujjongására (Lk 10,21), amikor így kiált fel: „Dicsőítelek téged, Atyám, mennynek és földnek Ura, hogy elrejtetted ezt a bölcsék és okosak elől, és az éretleneknek nyilvánítottad ki!” E pillanatban ugyanis egészen betöltötte Jézus tudatát, hogy Isten országának eljövetele lehetséges; mert a Jó Hír még a legegyszerűbb lelkületű kisemberek számára is minden további nélkül érthető. Ezek a kisemberek is nyilvánvalóan képesek arra, hogy befogadják a szent lelkesedés adományát.

Jézus „a szent lélekkel” eltelve mondta ezt (ezúttal határozott névelő áll a kifejezés előtt: azzal a lélekkel eltelve, amelyet tőle ismerünk). Ez az egyetlen áthagyományozott hely, amely megemlíti a Mester szent lelkesedését – amely különben is érezhető minden szavában.

Akinek azonban fontos, hogy a „szent lélek” azonos legyen Isten Lelkével, az példaként a következő helyre fog hivatkozni (Mt 12,31-32):

„Ezért mondom nektek: Minden bűn és káromlás megbocsáttatik az embereknek; de a (szent) lélek elleni káromlás nem bocsáttatik meg. És ha valaki az emberfia ellen szól, annak megbocsáttatik; aki azonban a szent lélek ellen szól, annak nem bocsáttatik meg, sem ebben, sem az eljövendő világban.”

Ha minden bűn és káromlás megbocsáttatik, egyetlen valami, nevezetesen a „szent lélek” elleni káromlás kivételével, akkor nyilvánvalóan nem létezhet nagyobb valami a „szent léleknél” – vonhat-

nánk le a következtetést. Jézus azonban nem azért kárhoztatja a „szent lélek” elleni káromlást, mivel az az isteni Fölség megsértését jelenti, hanem annak a kárnak a sajátos volta miatt, amit okoz. Aki ugyanis a Jó Hír számára megnyert embert környékez meg, és csúfolódással meg gúnyolódással megpróbálja kiűzni belőle a szent lelkesedést, az ellene dolgozik annak, ami Isten terve és akarata ezzel az emberrel; káromlásával arra törekszik, hogy egy, ha mégoly aprócska ponton is, de megakadályozza Isten országának eljövetelét.

Itt ugyanis határozottan napvilágra jut Jézusnak az az elképzelése, hogy a „szent lélek” nem eleve örök időkre szóló adomány. Aki megkapta a szent lelkesedést, annak gondoskodnia kell arról, hogy ne veszítse el ismét. Állandó megújításához arra van szükség, hogy az ember kitaróan ragaszkodjék a Mester Jó Híre melletti hitvalláshoz.

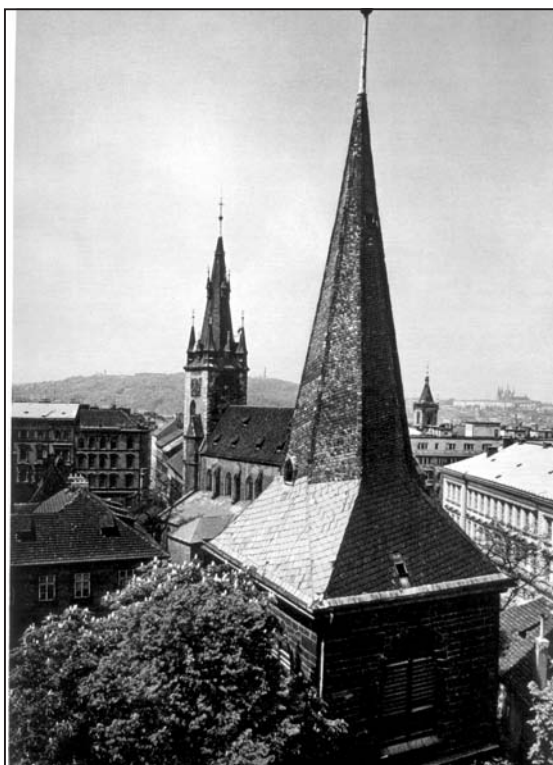
Ha a mennyei Atya „meghallgatja” a Miatyánkot, akkor – mint mondtuk – nem a vágyainkat és kéréseinket teljesíti, hanem valami egészen más ad, nevezetesen szent lelket. De hát nem kérhetnénk Istentől közvetlenül szent lelket?

Kérhetjük a tanácsát. Alapjában véve ezt tesszük a Miatyánknak ebben a kérésében: „Őrizd meg minket a gonosztól”, mutasd meg nekünk a helyes utat. De nem állhatunk oda a mennyei Atya elé, és nem mondhatjuk azt: 'Adj nekünk lelkesedést!' A lelkesedésnek olyasmitől kell fogynia, ami már létezik. Ha a mennyei Atya mégis „ad” szent lelket, akkor ezzel nyilvánvalóan olyasmire utal, ami már bennünk van: 'Hát nem szép ez? Nem éri meg, hogy tevékenykedjünk érte?'

Csak a Miatyánk kerülőúttján részesedünk szent lélekben, mintegy annak meghallgatásaként? Egyáltalán nem. Különben Jézus nem tartogatta volna olyan sokáig ezt az imádságot a tanítványok elől. A Jó Hír megvallásához sok út vezet, a Miatyánk egyet mutat meg ezek közül.

Akinek van, annak még adatik

Isten szent lelket ad azoknak, akik hitet tesznek a Jó Hír mellett, s ez azt jelenti: megvan bennük az erős akarat arra, hogy hozzátegyék a magukét Isten országa eljöveteléhez. Tehát azoknak adja, akik a lényegét már birtokolják. Emlékezzünk a sokat



hallott mondásra: „Akinek van, annak még adatik.” Ezzel a szófordulattal mindig is a világ kegyetlen állapota miatt szoktunk panaszkodni, vagyis hogy a gazdagok egyre gazdagabbak, a szegények egyre szegényebbek lesznek. Kétszer találkozunk ezzel a mondással Jézus ajkára adva – de ő mindkét alkalommal fordított értelemben használja, mégpedig úgy, hogy az igazságtalansággal szemben meglepő módon a legszebb isteni igazságosságot fejezi ki.

Elevenítsük fel röviden mindkét helyet. Az egyik (Mt 13): A tanítványok félreértették a magvető példázatot, és azt tanácsolják a mesternek, inkább ne beszéljen példázatokban, mire ő ironikusan, csúfolódva azt feleli nekik: A nép előtt példázatokra van utalva, hogy megértesse magát, de előttük, a tanítványok előtt, akik persze gyönyörűen ismerik a Mennyei országának titkait, és oly gazdagon fel vannak ruházva bölcsességgel, le-

mondhat a képek nyelvéről; hiszen ők a „boldog birtokosok”, akikre ez érvényes: Akinek van, annak még adatik. – A másik hely a talentumok példázatában található (Mt 25): Egy gazdag úr, utazásáról visszatérve, elszámol az intézőivel. A legsikeresebb megkapja a kigazdálkodott nyereséget, és ráadásul még neki ígérik a tétlen intéző részét is, megint a legszebb igazságossággal: Akinek van, annak még adatik.

És ekkor ez a feltételezés támad bennünk: Jézus előszeretete az önmagában véve keserű szófordulat ellenkező értelmű használata iránt talán éppen abból ered, hogy „szent lelken” szent lelkesedést ért. Sőt, ennek a mondatnak az értelme talán pont ezen a helyen jelenik meg a legragyogóbban. Itt talán egyenesen diadalmas értelmű van: Akik hitet tesznek Isten országának boldogító üzenete mellett, azok ehhez a boldogsághoz ráadásulként szent lelket kapnak a

mennyei Atyától! Igen, akinek van, annak sok adatik!

Amikor Jézusnak szemére vetették, hogy mindenféle bűnös emberrel tart kapcsolatot, azt szokta válaszolni, hogy nem az egészségeseknek van szükségük orvosra, hanem a betegeknek (Lk 5); neki éppen azokkal kell törődnie, akiknek a legsürgősebben van szükségük a megtérésre való felszólításra, s egyúttal a Jó Hírre. Tehát mindenki mást megelőzve azoknak ad először, akik a leginkább rászorulnak, amint ez teljesen ésszerű.

Jézus tehát megmutatja az utat; többek között a Miatyánk által. Azoknak, akik megtalálták az utat, a mennyei Atya pótlólagosan még szent lelkesedést is ad, amely arra tüzei őket, hogy örömmel és bizakodó szívvel járják az emberséges viselkedés útját.

Louis Kretz

Forrás: Das Vaterunser, Walter-Verlag, 1992

„Önmagunk határvidékein élünk, a felszínen, hámrétegünk szintjén. Mélységeinkben felfedezésre váró területek hevernek parlagon.”
(André Louf)

„Bennünk a Lélek imádkozik”

Erről a mondatról azt gondoltam, szerepel az evangéliumokban. De nem onnan került az agyamba valamikor rég, hanem egy könyv címeként, amelyet szintén a fent idézett *André Louf* írt (1994). Számomra mindenképp fontos. A bennem lévő Lélekről gondolkodom, és olvasok mostanában sokat. Tapasztalatom szerint valóban a nagybetűs Lélek imádkozik bennünk.

Imádkozáson azonban nemcsak a klasszikus meghatározásokat és imamódokat értem, sőt még csak nem is a meditáció során megélt képi élményeket. Az imádkozás nekem most az idézett mondatnak azt az értelmét jelenti, hogy „távolságot áthidaló kapcsolat”. Kommunikáció a Transzcendenssel. Olyan szál, amellyel bekapaszkodhatok a Teljességbe. Sétálhatok rajta, oda-vissza, mint pók a fonálon.

Megteremtődünk és kiűzöttünk. De érdekes módon mindnyájunkba beleültetett a Teremtő egy magot. Mondhatnánk azt is, hogy egy almamagot. És a megszületéssel ennek a mának lehetősége adatik a növekedésre. Erről is gondoskodott Teremtőnk. Növekszik a magasabb, a transzcendens lét felé. Növekszik Feléje, akinek gyümölcséből származik. A kapcsolat a mag és ültetője között örök. Lehetnek elhajlások, tévutak, oldalágak, vadhajtások, de a növény nem tud más irányt találni, csak a Fény útját.

Öntelt pillanatainkban azt képzeljük, hogy életünk megoldása saját kezünkben van, hogy csak saját akaratunkból növekedhetünk – pedig a mélyünkben növekedésnek indult mag Életerejé az, ami az állandó párbeszédet fenntartja, és a Magvető az, aki az Életerő teremtője. Lényünk mélyén élő képeink, archetípusaink, szimbólumaink segíte-

nek növekedésünkben. Ezek a legősibb kapcsolati módok. Általuk betekintést nyerhetünk Mély-Énünkbe. Megindul a párbeszéd az ember Mélyebb Önmaga felől, amint az igyekszik a dolgok értelmét eljuttatni a világban lévő egyénhez – hogy ezáltal valósuljon meg a kapcsolat önmagunk teljessége és a Transzcendens Teljesség között.

Bennünk imádkozik a Lélek!

Aki a végtelenből jött, az nem is haladhat máshová, csak a Végtelen felé. Imádkozik, mert a Végtelenben él. Aminek kezdetét nem ismerhetjük, annak jelene sem köthető az időhöz. Ma is abban a valóságban él, amely természete szerint való. Lételeme az imádság. A kapcsolat, a kommunikáció, az egységre törekvés, a szimbiózis, a kapocs. Az imádság a folytonos Lélek-tevékenység. Felfelé áramlik, a Transzcendens részévé alakít. Végtelenné.

A Lélek bennünk imádkozik!

Bennünk van a termőföld. Ebbe vettetett a Mag. A szunnyadó lehetőségek magja. Egy magban az egész növény. A fa, a virág, a bokr – és a termés. Bensőnk a tartóhely, amely a Mindenséget hordozza magában. Bennem, benned, benne, bennünk, bennetek, bennük. Ott van a Mindenség. A Transzperszonális Én. Hordozói vagyunk imádságunknak. Mi magunk vagyunk az ima.

Csizovszki Zsóka

(Témaötlet: B. Somers – I. Gordon Brown: A gyógyító utazás. Transzperszonális pszichoterápia, Ursus Libri 2007)